

АНАЛИЗА

на побарувачката и понудата на
женска работна сила во општина Кавадарци

*Мапирање на потребите на невработените жени со посебен фокус
на самохрани мајки и жени од рурални средини и анализа на
текстилната индустрија како потенцијал за вработување*

Проект: Зголемување на вработливоста и подобрување
на економската состојба на жените во општеството

Организација на жени ОЖ Визија – Кавадарци
Центар за економски анализи

Автори:
Соња Милошева

This project is funded
by the European Union

Empowered lives.
Resilient nations.

Анализа на побарувачката и понудата на женска работна сила во општина Кавадарци

***Мапирање на потребите на невработените жени со посебен
фокус на самохрани мајки и жени од рурални средини и
анализа на текстилната индустрија како потенцијал за
вработување***

Проект: Зголемување на вработливоста и подобрување на
економската состојба на жените во општеството

Организација на жени ОЖ Визија – Кавадарци
Центар за економски анализи ЦЕА - Скопје

Автори:

Соња Милошева

Ноември, 2019

Оваа публикација е изработена и објавена во рамки на проектот „Регионална програма за локална демократија во Западен Балкан (ReLOaD)“ којшто е финансиран од Европската унија (ЕУ), а го спроведува Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП). За содржината на оваа публикација како и наодите што се изнесени во неа одговорни се исклучиво ОЗ Визија - Кавадарци и Центарот за економски анализи од Скопје и не значи дека ги отсликува ставовите на Европската унија (ЕУ) или на Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП).

Empowered lives.
Resilient nations.

Содржина

Вовед.....	3
Методологија, пристап и алатки	4
Генерални податоци за анкетираните невработени жени од општина Кавадарци	5
Економска состојба на невработените жени од Кавадарци	7
Профил на невработените лица од Кавадарци.....	11
Мапирање на побарувачката на работна сила во текстилната индустрија во Кавадарци.....	20
Предизвици со кои се соочуваат компаниите од текстилната индустрија во Кавадарци.....	21
Профил за вработување во текстилна индустрија	22
Заклучоци	24

Empowered lives.
Resilient nations.

Вовед

Невработеноста претставува еден од најтешките социоекономски проблеми со кој се соочуваат голем број земји во светот. Високата стапка на невработеност носи со себе голем број други проблеми како што се: сиромаштија, социјална несигурност која пак резултира со низок квалитет на живот на населението, исто така влијае врз искористеноста на ресурсите и врз економскиот раст. Во Република Северна Македонија и покрај тоа што стапката на невработеност со текот на годините се намалува и во 2017 година изнесува 22,4, сепак стапката на невработеност кај младите жени на возраст од 20 до 29 години изнесува дури 42,65.

Во Центарот за вработување во Кавадарци, заклучно со 30.04.2019 година биле евидентирани вкупно 1454 лица како активни баратели на работа, додека од нив 1161 лица се на возраст од 20 до 59 години од кои 587 се невработени жени.

Расположливите статистички податоци укажуваат дека невработеноста кај жените е поголема во однос на мажите во Кавадарци и генерално во Северна Македонија па оттука, и економската состојба во која се наоѓаат жените е на релативно ниско ниво.

Дополнително, самохраните мајки и жените од руралните средини се категорија на лица за која многу малку се посветува внимание. Економската состојба во која се наоѓа оваа категорија на жени е загрозувачка а во јавноста речиси и не се споменуваат. Самохраните мајки и жените од руралните средини располагаат со мал број на информации за можности за вработување или самовработување. Побарувачката на пазарот на труд речиси и да не ја таргетира оваа категорија на лица а со тоа и не ги насочуваат информациските канали до нив.

Оттука, ова истражување претставува анализа на понудата и побарувачката на пазарот на труд во општина Кавадарци и има за цел да ги мапира потребите на невработените жени со посебен фокус на самохрани мајки и жени од рурални средини и дополнително да ги идентификува потребите и условите на потенцијалните компании кои нудат вработување.

Ова истражување се базира на прибирање примарни податоци од терен со две групи:

Empowered lives.
Resilient nations.

1. Невработени жени од Кавадарци со фокус на самохрани мајки и жени од рурални средини
2. Компании од текстилната индустрија како потенцијал за нудење можности за вработување

Целта на истражувањето претставува идентификување на потребите и преференците согласно степеност на образование на невработените жените, можностите за надоградување на капацитети и дополнително идентификување на потребите и условите на потенцијалните компании кои нудат вработување во текстилната индустрија – како индустрија која е добро развиена во општината и околината.

Методологија, пристап и алатки

За потребите на истражувањето беа користени примарни и секундарни податоци.

Примарните податоци беа прибирани преку теренско истражување со спроведување на структуриран прашалник наменет за невработени жени и спроведени директни интервјуа со претставници од компании од текстилната индустрија.

Како секундарни податоци се користеа податоците од Државен завод за статистика и Агенцијата за вработување на РСМ.

Примарни податоци:

1. Структуриран прашалник наменет за невработени жени¹
2. Директни интервјуа со компании²

Прашалникот беше директно доставен до невработени жени на територијата на општина Кавадарци од страна на теренски истражувач во месец октомври, додека интервјуата беа спроведени во периодот октомври – ноември. Примерокот опфаќа вкупно 100 испитаници – жени, додека директни интервјуа беа направени со три претставници на различни компании од текстилната индустрија.

¹ Види Анекс 1

² Види Анекс 2

Empowered lives.
Resilient nations.

Структура на прашалник наменет за невработени жени:

1. Генерални податоци за анкетираниите невработени жени од општина Кавадарци
2. Економска состојба на невработените лица
3. Профил на невработените лица од Кавадарци

Структура на прашалник наменет за компаниите од текстилна индустрија:

1. Предизвици со кои се соочуваат компаниите од текстилната индустрија во Кавадарци
2. Профил за вработување во текстилна индустрија

Во истражувањето, вкупниот износ на сите одговори во одделни графикони е поголем/помал од 100% поради неприменливост на одредени прашања и заокружување на цел број во поединечните проценти на одговорите, со цел поедноставување во претставувањето на резултатите.

Генерални податоци за анкетираниите невработени жени од општина Кавадарци

Оваа анализа има за цел да ги идентификува потребите и преференците согласно степенот на образование и вештините на невработените жени од општина Кавадарци со фокус на самохраните мајки и жени од рурални средини.

Генералниот преглед на испитаниците се базира на: возраст, средина на живеење, етничката припадност и степен на образование.

Согласно бројот на испитаници, можеме да забележиме дека повеќе од половина од испитаниците се на возраст помеѓу 31 – 40 години. Од графикот можеме да забележиме дека најголем број од испитаниците или 70% живеат во урбана средина, додека според етничката припадност, 96% се Македонки и 4% се Ромки.

График 1. Возраст на испитаници според средина на живеење и етничка припадност

Empowered lives.
Resilient nations.

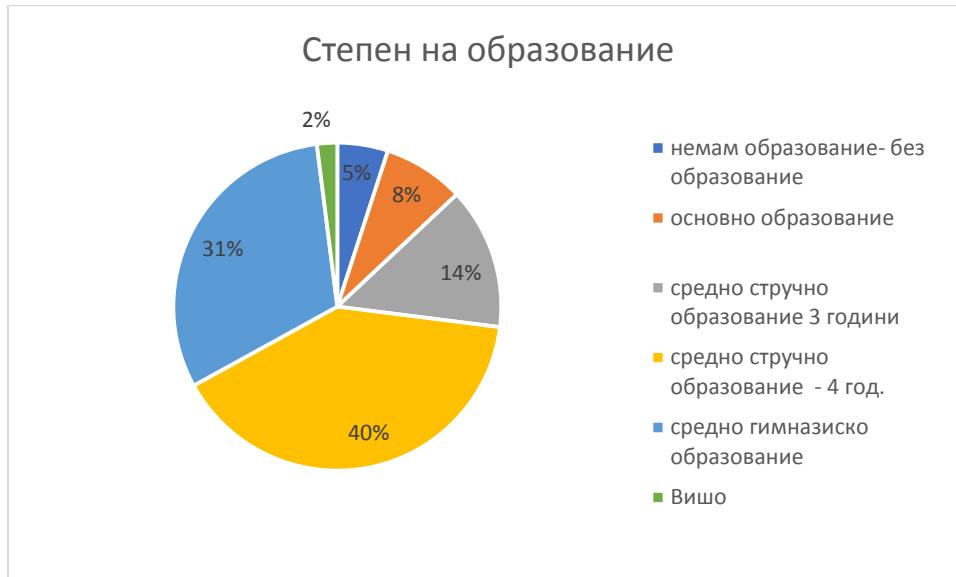
Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Според степенот на образование, наголем дел од испитаниците или 54% имаат завршено средно стручно образование додека 5% немаат образование. Ниту една испитаничка нема завршено високо образование, додека две жени имаат Вишо образование. Средно стручно образование (4 години) имаат завршено 40% од испитаниците наведувајќи ги смеровите: медицинско, хемиско, техничко и правен смер.

Empowered lives.
Resilient nations.

График 2. Степен на образование на испитаниците

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Економска состојба на невработените жени од Кавадарци

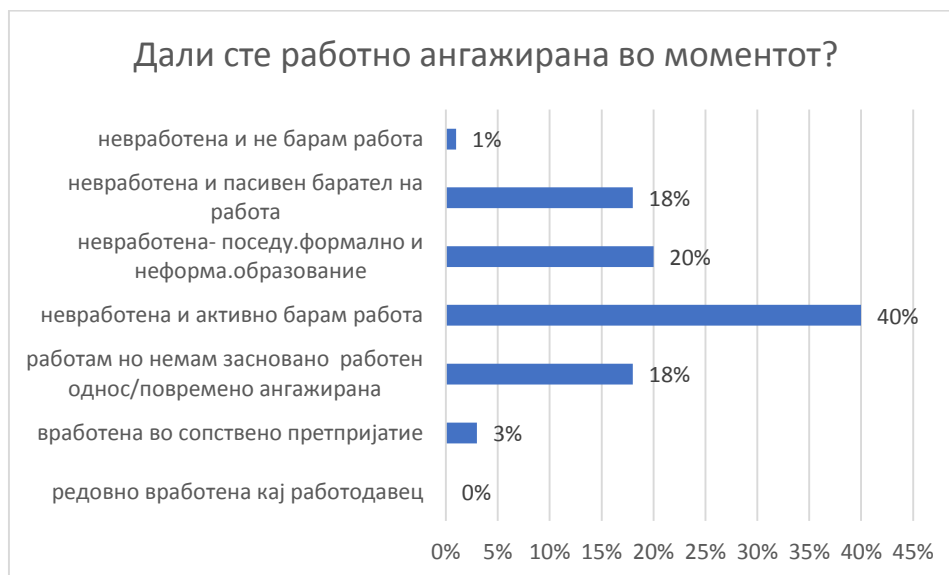
Структурата на испитаниците дава значајни податоци за економската состојба на жените. Во Кавадарци, 5% од испитаниците припаѓаат во ранлива категорија на лица – самохрани мајки (вдовици) од кои сите примаат социјална помош од државата. Постои и категорија на лица од испитаниците (14%) кои се разведени и целиот товар за семејството паѓа на нив.

Најголем дел од испитаниците или 40% се невработени и активно бараат работа, 18% се невработени и пасивни баратели на работа, доека 20% се невработени и поседуваат формално и неформално образование. Постои и категорија на лица кои работат но не немаат засновано работен однос односно се невработени но повремено ангажирани.

Empowered lives.
Resilient nations.

График 3. Дали сте работно ангажирана во моментот?

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Од аспект на тоа колку време жените се невработени и кои се причините поради нивната невработеност, од графикот подолу можеме да забележиме дека:

- Најголем број од жените кои се невработени од 6 месеци до 1 година како главни причини ги наведуваат личните семејни обврски и неисполнувањето на условите на работодавачите.
- Најголем број од жените кои се невработени од 1 до 3 години како главна причина го наведуваат образованието и науката односно недоволен степен и/или несоодветно образование.
- Најголем број од жените кои се невработени повеќе од 3 години како главна причина наведуваат дека не можат да најдат соодветна работа согласно нивното образование и искуство.

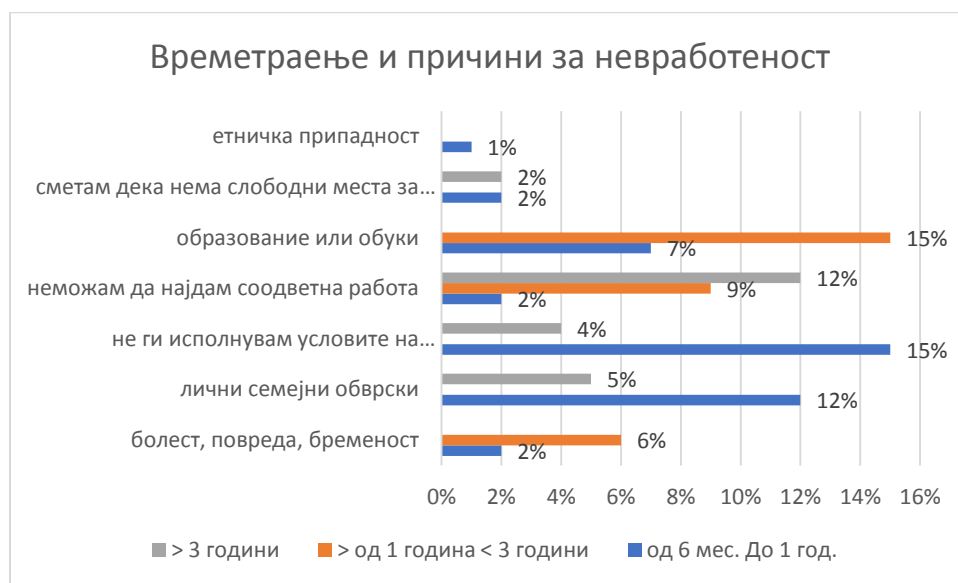
Оттука, можеме да претпоставиме дека жените кои се невработени пократок период ја напуштиле претходната работа своеволно и/или се одлучиле да не работат главно поради личните и семејни обврски. Од

Empowered lives.
Resilient nations.

друга страна, оние кои подолг временски период се невработени и сметаат дека образованието е главна пречка поради кое не можат да најдат работа, немаат посетувано неформално образование и не го сметаат како можност да најдат работа.

График 4. Времетраење и причини за невработеност

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

И покрај различниот степен на образование на испитаниците, сите испитаници се согласиле дека им е потребна дополнителна обука за да можат да се вработат или самовработат. Неформалното образование е важен сегмент од целокупното знаење што отвора поголеми можности за вработување. Па така, 80% од испитаниците сметаат дека стекнувањето на практични вештини/вокација/занает се вештини кои ќе им ги отворат вратите за полесно наоѓање работа или дури започнување на сопствен бизнис.

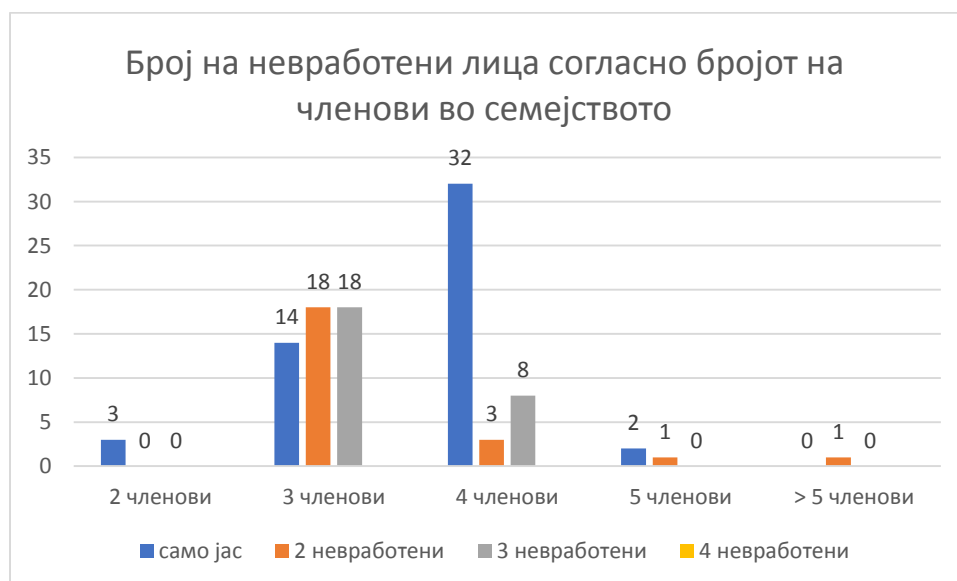
Empowered lives.
Resilient nations.

Доколку направиме преглед на бројот на членови во семејствата на испитаниците и колку од нив се невработени, можеме да забележиме дека:

- 100% од двочлените семејства имаат само едно лице невработено;
- 72% од тричлено семејство имаат од 2 до 3 невработени лица. Додека 28% имаат само едно лице невработено;
- 74% од четири члено семејство имаат само едно лице невработено;
- 66% од петчлено семејство имаат само едно лице невработено.

Оттука можеме да заклучиме дека семејствата кои бројат повеќе членови (од четири до пет членови), најчесто имаат само едно лице невработено (лицето-испитаник), додека семејствата кои бројат помалку членови, во овој случај три членови (со исклучок на двочлено семејство) имаат исто толку број на невработени или двајца невработени.

График 5. Број на невработени лица согласно бројот на членови во семејството

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Empowered lives.
Resilient nations.

Профил на невработените лица од Кавадарци

Со цел да го идентификуваме профилот на испитаниците од аспект на нивното минато работно искуство, на испитаниците им беа поставени серија прашања за нивното искуство, времетраењето и кои се нивните преференци за вработување доколку се земе предвид искуството. Доколку работното искуство го поделиме на искуство преку формално редовно вработување и неформално без редовно вработување, можеме да забележиме дека 27% од испитаниците имале формално редовно вработување, додека 73% неформално без редовно вработување.

Постои и категорија на испитаници кои имаат работно искуство стекнато преку сезонска работа во странство над 8 години. Најголем дел од испитаниците кои имаат стекнато искуство преку неформално без редовно вработување, работеле во областите како што се: образование, комунални дејности, трговија на големо и мало и јавна управа и одбрана.

Од друга страна, на прашањето Во кој сектор сметате дека е адекватно да се вработите или самовработите, 30% од испитаниците се изјаснале за текстилната индустрија, 25% за информации и комуникации. Иако секторот образование е сектор каде дел од испитаниците имаат претходно работено, сепак само едно лице се има изјаснато дека повторно сака да биде вработено во секторот образование.

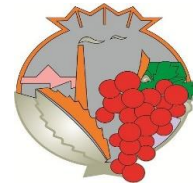
Empowered lives.
Resilient nations.

График 6. Во кој сектор сметате дека е адекватно да се вработите?

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Според 85% од испитаниците кои сметаат дека во Кавадарци, текстилната индустрија е најраспространета и добро развиена индустрија која има потреба од луѓе, 24% од нив не би сакале да се вработат во истата доколку имаат можност. Како второрангирана е производствената индустрија за која 10% од испитаниците би се вработиле во истата.

Empowered lives.
Resilient nations.

График 7. Дали би се вработиле во индустријата за која сметате дека има најмногу потреба од луѓе?

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Доколку ја земеме предвид структурата на испитаниците, 62% од жените поседуваат технички/стручни вештини но ниту една од нив не го гледа тоа како можност за отворање сопствен бизнис и доградување на вештините во областа за која имаат познавање.

Како стручни вештини кои ги поседуваат испитаниците согласно нивото на поседување вештина се наведени следните:

Empowered lives.
Resilient nations.

Табела 1. Ниво на поседување на стручни вештини

Вештина	Основно ниво на познавање	Средно ниво на познавање	Високо ниво на познавање
Шиење	15%	50%	0%
Кроење	0%	17%	0%
Плетење	0%	18%	0%

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Половина од испитаниците кои поседуваат стручна вештина имаат наведено дека поседуваат вештини за шиење за кои имаат средно ниво на познавање, додека 15% имаат основно ниво на познавање. Кроењето и плетењето се други стручни вештини за кои испитаниците имаат средно ниво на познавање. Поседувањето на стручни вештини од страна на испитаниците е тесно поврзано со нивните преференци за барање работа односно типот на работа. Половина од испитаниците сакаат да ги усовршат своите вештини за одреден занает и тоа да прерасне во сопствен бизнис или потенцијал за вработување наспроти 20% од испитаниците кои бараат административна работа.

Поседувањето на техничка/стручна вештина е исто така клучен елемент што ги зголемува можностите за вработување а посебно за самовработување преку отворање на сопствен бизнис.

Па така, на прашањето Во идеални услови, каде би сакале да работите и да градите кариера, 74% од испитаниците се изјасниле дека сакаат да имаат сопствен бизнис додека 14% да работат во семеен бизнис.

Недостатокот на знаење и информации за тоа како може да се започне сопствен бизнис дополнително го отежнува процесот на самовработување кај испитаниците. Сепак вработувањето останува реална потреба за генерирање приход. Како најчести чекори кои биле преземени за да се

Empowered lives.
Resilient nations.

најде работа се проверувањето на интернет страниците, следење огласи и директно пријавување кај работодавачите. Само 10% од испитаниците се потпираат на Агенцијата за вработување како институција која може да им помогне во барањето работа.

На следната табела е прикажана самооценката на испитаниците за зголемување на вештините во делот за вработување, при што најголем дел од испитаниците сметаат дека клучен фактор за вработување е потребата од поголемо техничко знаење и практично знаење за одреден занает а со тоа и изучување на занает за расположливите работни места кои се нудат и бараат во Кавадарци.

Табела 2. Самооценка за зголемување на вештините за вработување

	Оцена 1 - адекватно, 5 неадекватно				
	1	2	3	4	5
Помош во подготовка на Биографија и интервју	26	22	0	15	37
помош при идентификување на можности за вработување	34	32	3	6	25
потреба до поголемо деловно/бизнис знаење(јазичи, планирање, основни бизнис функции, итн)	48	5	24	3	20
потреба од поголемо техничко знаење и практично знаење за одреден занает	62	33	5	0	0
потреба од унапредување на меки вештини (комуникација, тимска работа и сл.)	18	28	51	1	2
потреба од ИКТ/компјутерски вештини (офис апликации и сл.)	12	2	36	24	26
Занает за расположливи работни места кои се бараат	53	40	0	7	0

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Empowered lives.
Resilient nations.

Доколку направиме споредба со самооценката за зголемување на вештините за самовработување, најголем дел од испитаниците сметаат дека клучен фактор за самовработување или отворање на сопствен бизнис е потребата од средства (ресурси, финансии) а со тоа и потребата од добра бизнис идеја.

Табела 3. Самооценка за зголемување на вештините за самовработување

	Оцена 1 - адекватно, 5 неадекватно				
	1	2	3	4	5
потреба од добра бизнис идеја	78	6	15	0	1
потреба од образование / знаење	25	11	11	45	8
потреба од претприемачки и бизнис вештини	32	23	39	0	6
потреба од технички вештини и практично учење за занет	26	27	42	2	3
потреба од унапредување на меки вештини (комуникација, тимска работа и сл.)	9	33	55	3	0
потреба од учење на занает	48	18	1	33	0
потреба од средства (ресурси, финансии)	91	5	3	1	0

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

На следната табела е прикажано колку од испитаниците активно бараат работа во однос на тоа колку време се невработени. Според табелата можеме да заклучиме дека 23% од испитаниците кои се подолго време невработени односно од 1 до 3 години активно бараат работа повеќе од 1 година но постојат и испитаници кои бараат од 6 месеци до 1 година и покрај тоа што подолг временски период се невработени. Имено, 21% од испитаниците кои се невработени повеќе од 3 години исто така бараат работа од 6 месеци до 1 година и овој процент е поголем од испитаниците кои бараат повеќе од 1 година работа.

Empowered lives.
Resilient nations.

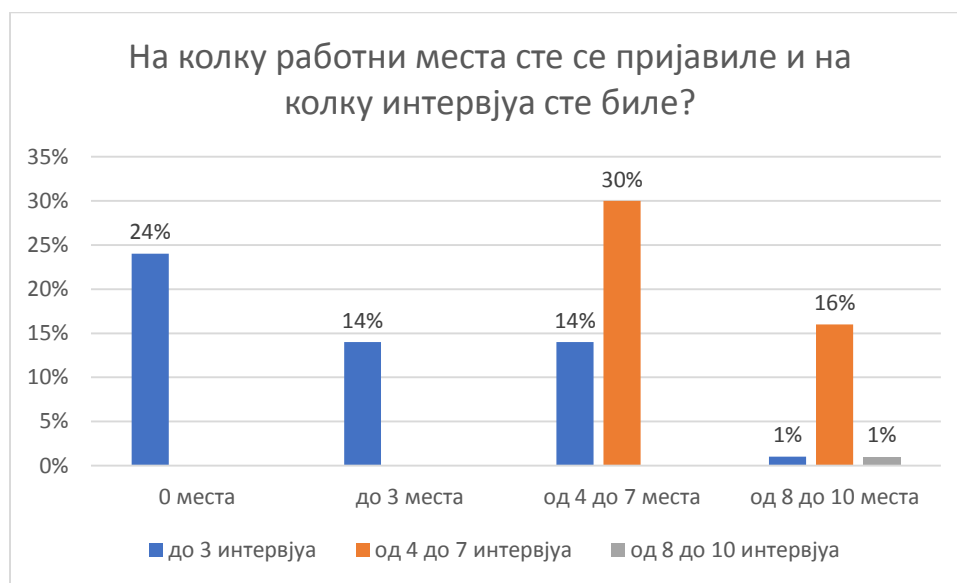
Табела 4. Период на невработеност наспроти период на активно барање работа

Колку време барате работа?	Колку време сте невработени?			
	од 6 месеци до 1 година	од 1 до 3 години	повеќе од 3 години	/
помалку од 1 месец	0%	0%	1%	0%
од 6 месеци до 1 година	19%	7%	21%	6%
повеќе од 1 година	15%	23%	8%	0%

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Од друга страна, најголем процент од испитаниците кои се пријавиле од 4 до 10 работни места досега биле повикани од страна на 4 до 7 работодавачи на интервју. Постојат испитаници кои не се пријавиле за работно место но биле до 3 интервјуа за работа. Ова покажува дека $\frac{1}{4}$ од невработените биле директно контактирани од страна на потенцијален работодавач без притоа истите сами да поднесат пријава за дадено работно место. Ова може да укаже на повеќе фактори како на пример: неформална комуникација и форми на вработување што може да прозилезе од недостаток на работна сила преку формални канали на комуникација или пак пристап на менаџирање со човечките ресурси.

График 8. На колку работни места сте се пријавиле и на колку интервјуа сте биле?

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Empowered lives.
Resilient nations.

И покрај статусот на невработени лица, 45% од испитаниците досега имаат одбиено работа главно поради понудената плата која била ниска. Дополнително, 12% од испитаниците имаат одбиено работа поради некомплементарноста на работната позиција со квалификациите. Ова укажува на тоа дека испитаниците не сакаат по секоја цена да најдат работа туку таа работа да биде соодветна на нивните квалификации и образование а со тоа и висината на платата да биде реална за одредената позиција. Главната причина за одбивање на работа не само во Кавадарци туку генерално во Северна Македонија е ниската понудена плата која не одговара на позицијата ниту на квалификациите кои одредено лице ги поседува. Оттука, зголемувањето на минималната плата законски уредена е главен фактор кој не само што ќе ја намали невработеноста туку ќе го зголеми бројот на лица кои би живееле над прагот на сиромаштија во државата обезбедувајќи основни услови за животна потрошувачка на граѓаните. Од друга страна, компаниите ќе имаат позадоволни и мотивирани вработени кои ќе ја подобрат ефикасноста на работата и дополнително ќе го намали одливот на работна сила и задржување на постојаните вработени.

График 9. Доколку некогаш сте одбиле работа, поради која причина било тоа?

Empowered lives.
Resilient nations.

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

За да можеме да испитаме поради колкава висина на плата, испитаниците имале досега одбиено работа, на следната табела се прикажани минималната плата за која испитаниците би работеле наспроти нивната очекувана реална плата. 20% од испитаниците би работеле за минимална месечна плата од 10.000 до 12.000 денари додека 80% од нив сметаат дека реалната плата треба да изнесува 20.000 денари. Повеќе од половина од испитаниците сметаат дека минималната плата треба да изнесува 15.000 денари додека 64% од нив очекуваат реалната плата да изнесува 20.000 денари и 20% кои очекуваат реалната плата да изнесува 30.000 денари.

Оттука, можеме да претпоставиме дека износот на понудената плата на дел од испитаниците кои досега имаат одбиено работа во просек била пониска од 12.000 денари месечно за кој износ испитаниците сметаат дека не е доволен за да се покријат основните месечни трошоци за живеење.

Табела 5. Минимална плата наспроти очекувана реална плата

		минимална плата за која би работеле						
		во МКД	10.000	12.000	15.000	19.000	20.000	25.000
Очекувана реална плата	18.000		2	2	3	0	0	0
	20.000		5	11	36	8	0	0
	25.000		0	0	5	0	3	0
	30.000		0	0	11	0	0	4
	35.000		0	0	1	0	0	7
	40.000		0	0	0	0	0	1
	45.000		0	0	0	0	0	1

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Со цел подобрување на вештините и знаењето во одредена област како предуслов за отворање нови можности за вработување, испитаниците сметаат дека професионална/стручна обука е поефикасна отколку пракса

Empowered lives.
Resilient nations.

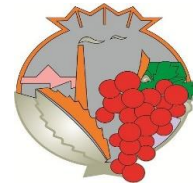
кај работодавач – чиракување која не секогаш резултира со позитивен исход.

Најголем дел од невработените односно 81% се чувствуваат спремни да ги подобрат своите вештини за да можат да најдат работа или да отворат сопствен бизнис додека останатите и покрај нивниот позитивен став за надоградување на вештини немаат можност да посетуваат обука поради недостатокот на слободно време врз што влијаат социјалните фактори.

Мапирање на побарувачката на работна сила во текстилната индустрија во Кавадарци

Со цел да ја идентификуваме побарувачката на компаниите од текстилната индустрија во Кавадарци, беа спроведени директни интервјуа со тројца претставници/сопственици на три компании.

Компаниите се регистрирани со правен облик ДООЕЛ – друштво со ограничена одговорност едно лице согласно Законот за трговски друштва на РСМ, лоцирани во општина Кавадарци. Главна дејност на компаниите е производството на облека и трговија и услуги. Според законската категоризација две од три компании спаѓаат во групата на мали претпријатија (бројот на вработени на двете компании се движи од 16 до 30 лица) додека една компанија е во групата на средни претпријатија (100 вработени) кои постојат од 11 до 30 години на пазарот. Во двете мали претпријатија забележан е позитивен тренд до 10% зголемување на просечниот годишен обрт во последната година додека кај средното претпријатие забележано е намалување до 5%. Изработените производи/услуги во најголема мера се пласираат на странскиот пазар па така производството на облека на две од три компании целосно се испорачува во странство.

Empowered lives.
Resilient nations.

Предизвици со кои се соочуваат компаниите од текстилната индустрија во Кавадарци

Како главни предизвици со кои се соочуваат компаниите се наведени:

1. Нестабилна политичка состојба во државата
2. Недостаток на (квалификувана) работна сила
3. Високи фиксни трошоци – трошоци за телефон, греење, интернет и комуникација
4. Недоволна поддршка од страна на државата за бизнисот
5. Недоволен број на мерки за вработување/неадекватни мерки

Дополнително, покрај недостатокот на квалификувана работна сила како клучни предизвици со кои се соочуваат компаниите од текстилната индустрија ги наведуваат и странските инвеститори кои го ограничуваат изборот на пазарот на трудот, образованиот систем не ги продуцира потребните кадри и сметаат дека работната сила е инертна и неактивна во барањето работа. Во своето долгогодишно постоење досега, компаниите не добиле соодветна поддршка од ниту една институција (Централна Власт, Локална Власт, Центар за развој на регионите, Стопански комори, Невладини организации).

Empowered lives.
Resilient nations.

График 10. Ставови на компаниите во однос на работната сила

Извор: Пресметка на авторот со податоци од теренско истражување

Недостатокот на работна сила а посебно млада работна сила го потврдува и фактот што просечната возраст на вработените во компаниите кои што се предмет на ова истражување се движи од 38 до 60 години. Од друга страна пак и интересот на машкиот пол да работи во текстилната индустрија е многу мал а тоа го потврдува и фактот дека над 96% од вработените во компаниите се жени.

Профил за вработување во текстилна индустрија

Една од три компании планира нови вработувања во следните 6 месеци но досега сите се соочувале со потешкотии во регрутација на работната сила главно поради преквалификуваната работна сила и лошата слика за професијата и секторот во кој дејствуваат компаниите. На компаниите во просек им е потребно повеќе од 3 месеци за да пополнат едно работно место. На прашањето Преку кој пристап ги пронаоѓате профилите на работна сила, ниту една компанија не одговорила дека тоа го прават преку објавување на јавен оглас бидејќи претставува несоодветен пристап

Empowered lives.
Resilient nations.

за професијата и секторот на компанијата. Најчести пристапи кои ги користат се преку препорака и преку приватни контакти а со тоа селекцијата на кандидатите ја прават преку пробна работа но исто така и со препорака.

Во однос на степенот на образование на вработените, во компаниите наголем дел или повеќе од 90% од вработените имаат завршено средно образование и истите сметаат дека во оваа област не е задолжително степенот на образование и професионалното искуство но пожелно е искуството и поседувањето на стручни вештини во областа.

Доколку направиме споредба на минималната плата која ја нудат компаниите од текстилната индустрија и минималната плата за која испитаниците би работеле можеме да заклучиме дека:

- Во малите претпријатија минималната плата изнесува 14.000 и 15.000 денари додека во средното претпријатие минималната плата изнесува 12.500 денари.
- 56% од испитаниците би работеле за минимална плата од 15.000 денари додека 20% би работеле за минимална плата од 10.000 до 12.000 денари.

Во компаниите секогаш постои можност за унапредување и зголемување на платата и тоа најчесто зависи од зголемувањето на продуктивноста на вработените и интересот за изучување повеќе операции. Зголемувањето на платата во просек се движи од 5% до 15% кај малите претпријатија и од 2% до 5% кај средното претпријатие.

Како главна алатка која ја користат компаниите за да осознаат дали и колку вработените се задоволни од условите за работа тоа го прават преку директен разговор со вработените. Според досегашното искуство и направените разговори со вработените, компаниите сметаат дека вработените се задоволни бидејќи се обезбедени сите услови за добра работна атмосфера. Покрај поволната работна атмосфера која ја нудат

Empowered lives.
Resilient nations.

компаниите, други начини за мотивирање на вработените се и награди за успешност преку постигнување на таргет.

Трите компании делат исто мислење за соработката со невладиниот сектор. Тие се отворени за соработка со невладиниот сектор за генерирање кадри кои се потребни во дејноста на дејствување. Оттука, две од три компании (средно и мали претпријатие) нудат можност за вработување доколку се обучи квалификуван кадар за текстилно производство. Средното претпријатие нуди дополнителен платен тест временски период со цел кандидатот да ги усоврши своите вештини додека малото претпријатие нуди можност за директно вработување доколку постои обучен квалификуван кадар без при тоа да постои тест временски период.

Компаниите сметаат дека потребно е отворање на стручни училишта и курсеви преку кои ќе се мотивираат заинтересираните лица при што ќе придонесе кон подобрување и зајакнување на дејноста без да дојде до изумирање на оваа производствена гранка. Стручните училишта и курсеви треба да постојат за да ги научат заинтересираните лица не само за производство на текстилни производи туку и да ја нагласат теоријата за тоа што е индустриско производство а што занает.

Заклучоци

Понуда на пазарот на труд – невработени жени од Кавадарци

- Најголем број од жените кои се невработени од 6 месеци до 1 година како главни причини ги наведуваат личните семејни обврски и неисполнувањето на условите на работодавачите.
- Најголем број од жените кои се невработени од 1 до 3 години како главна причина го наведуваат образованието и науката односно недоволен степен и/или несоодветно образование.
- Најголем број од жените кои се невработени повеќе од 3 години како главна причина наведуваат дека не можат да најдат соодветна работа согласно нивното образование и искуство.

Empowered lives.
Resilient nations.

- 80% од испитаниците сметаат дека стекнувањето на практични вештини/вокација/занает се вештини кои ќе им ги отворат вратите за полесно наоѓање работа или дури започнување на сопствен бизнис.
- Семејствата кои бројат повеќе членови (од четири до пет членови), најчесто имаат само едно лице невработено (лицето-испитаник), додека семејствата кои бројат помалку членови, во овој случај три членови (со исклучок на двочлено семејство) имаат исто толку број на невработени или двајца невработени.
- 27% од испитаниците имале формално редовно вработување, додека 73% неформално без редовно вработување.
- Според 85% од испитаниците кои сметаат дека во Кавадарци, текстилната индустрија е најраспространета и добро развиена индустрија која има потреба од луѓе, 24% од нив не би сакале да се вработат во истата доколку имаат можност.
- Половина од испитаниците кои поседуваат стручна вештина имаат наведено дека поседуваат вештини за шиене, кроење и плетење. Половина од испитаниците сакаат да ги усовршат своите вештини за одреден занает и тоа да прерасне во сопствен бизнис или потенцијал за вработување наспроти 20% од испитаниците кои бараат административна работа.
- Само 10% од испитаниците се потпираат на Агенцијата за вработување како институција која може да им помогне во барањето работа.
- 23% од испитаниците кои се подолго време невработени односно од 1 до 3 години активно бараат работа повеќе од 1 година но постојат и испитаници кои бараат од 6 месеци до 1 година и покрај тоа што подолг временски период се невработени.
- ¼ од невработените биле директно контактирани од страна на потенцијален работодавач без притоа истите сами да поднесат пријава за дадено работно место. Ова може да укаже на повеќе фактори како на пример: неформална комуникација и форми на

Empowered lives.
Resilient nations.

вработување што може да прозилезе од недостаток на работна сила преку формални канали на комуникација или пак пристап на менаџирање со човечките ресурси.

- Повеќе од половина од испитаниците сметаат дека минималната плата треба да изнесува 15.000 денари додека 64% од нив очекуваат реалната плата да изнесува 20.000 денари и 20% кои очекуваат реалната плата да изнесува 30.000 денари.
- износот на понудената плата на дел од испитаниците кои досега имаат одбиено работа во просек била пониска од 12.000 денари месечно за кој износ испитаниците сметаат дека не е доволен за да се покријат основните месечни трошоци за живеење.

Побарувачка на пазарот на труд – компании од текстилна индустрија во Кавадарци

- Како главни предизвици со кои се соочуваат компаниите се наведени:
 1. Нестабилна политичка состојба во државата
 2. Недостаток на (квалификувана) работна сила
 3. Високи фиксни трошоци – трошоци за телефон, греење, интернет и комуникација
 4. Недоволна поддршка од страна на државата за бизнисот
 5. Недоволен број на мерки за вработување/неадекватни мерки
- Во своето долгогодишно постоење досега, компаниите не добиле соодветна поддршка од ниту една институција (Централна Власт, Локална Власт, Центар за развој на регионите, Стопански комори, Невладини организации).
- Недостатокот на работна сила а посебно млада работна сила го потврдува и фактот што просечната возраст на вработените во компаниите кои што се предмет на ова истражување се движи од 38 до 60 години.

Empowered lives.
Resilient nations.

- Интересот на машкиот пол да работи во текстилната индустрија е многу мал а тоа го потврдува и фактот дека над 96% од вработените во компаниите се жени.
- На компаниите во просек им е потребно повеќе од 3 месеци за да пополнат едно работно место. Најчести пристапи кои ги користат се преку препорака и преку приватни контакти а со тоа селекцијата на кандидатите ја прават преку пробна работа но исто така и со препорака.
- Во малите претпријатија минималната плата изнесува 14.000 и 15.000 денари додека во средното претпријатие минималната плата изнесува 12.500 денари.
- 56% од испитаниците би работеле за минимална плата од 15.000 денари додека 20% би работеле за минимална плата од 10.000 до 12.000 денари.

Компаниите сметаат дека потребно е отворање на стручни училишта и курсеви преку кои ќе се мотивираат заинтересираните лица при што ќе придонесе кон подобрување и зајакнување на дејноста без да дојде до изумирање на оваа производствена гранка.

*Empowered lives.
Resilient nations.*

Проект: Зголемување на вработливоста и подобрување на економската состојба на жените во општеството

**Организација на жени ОЖ Визија – Кавадарци
Центар за економски анализи**

**Автори:
Соња Милошева**

Ноември, 2019

АНАЛИЗА

на побарувачката и понудата на женска работна сила во општина Кавадарци

Мапирање на потребите на невработените жени со посебен фокус на самохрани мајки и жени од рурални средини и анализа на текстилната индустрија како потенцијал за вработување

Проект: Зголемување на вработливоста и подобрување на економската состојба на жените во општеството

Организација на жени ОЖ Визија – Кавадарци
Центар за економски анализи

Автори:
Соња Милошева

Оваа публикација е изработена и објавена во рамки на проектот „Регионална програма за локална демократија во Западен Балкан (ReLoaD)“ којшто е финансиран од Европската унија (ЕУ), а го спроведува Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП). За содржината на оваа публикација како и наодите што се изнесени во неа одговорни се исклучиво ОЖ Визија - Кавадарци и Центарот за економски анализи од Скопје и не значи дека ги отсликува ставовите на Европската унија (ЕУ) или на Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП).

Ноември, 2019